

Karel Čapek

Básnické počátky

Městská knihovna v Praze

ůjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

přístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

ořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Básnické počátky

Karel Čapek

Znění tohoto textu vychází z díla [Básnické počátky. Překlady](#) tak, jak bylo vydáno v Praze nakladatelstvím Československý spisovatel v roce 1993. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

Text díla (Karel Čapek: Básnické počátky), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uved'te autora- Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 19. 1. 2018.

OBSAH

Předmluva	7
PRVNÍ BÁSNICKÉ POKUSY 1904	7
Prosté motivy	9
I.....	9
II.....	9
Pohádka	11
Verše melancholické.....	14
Podzimní melodie.....	16
Vánoční	18
I.....	18
II.....	19
DRUHÁ LÁSKA 1905	21
Stará metafora I.....	22
Za léta ta.....	23
Alegorie indická.....	25
Návrat.....	27
Na šikmé ploše.....	29
Stará metafora II	31
Tož — — pozoruju... ..	32
Z památníku	33
Jeunesse dorée.....	34
POZDĚJŠÍ BÁSNĚ 1908 a dále.....	35
Zrcadla.....	36
Zrcadlo a duše	36
Ženy a zrcadla.....	37
Studánky.....	38
Vzrušené tance.....	39
Spící láska	41
Ve věku mladého života	43

Mexický voják 1913.....	46
Deštník	49
PŘEKLAD Z ANGLIČTINY	51
Bret Harte: Brown na Calaverách	52
Ediční poznámka	63
Život a doba spisovatele Karla Čapka v datech	64
První vydání knih Karla Čapka.....	66

Předmluva

Spisovateli Karlu Čapkovi patří v české literatuře 20. století jedno z nejvýznamnějších míst. Jeho čtenářská obliba je veliká a neklesá ani s postupem času. Právě to byl také důvod, proč bylo jeho dílo vybráno ke zpracování do elektronické podoby v samých začátcích digitalizace v Městské knihovně v Praze.

Snaha zpřístupnit Karla Čapka co nejširší čtenářské obci vyústila v roce 2009 ve společný projekt Městské knihovny v Praze, Společnosti bratří Čapků, Památníku Karla Čapka a Českého národního korpusu, v jehož rámci se podařilo zveřejnit 53 titulů – původních děl Karla Čapka. Za projekt „Karel Čapek on-line“ získala MKP ocenění v soutěži Knihovna roku v kategorii „významný počín v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb“.

Nyní po devíti letech se k vydání souborného Čapkova díla vracíme, abychom je čtenářům předložili v redakčně nově zpracované verzi.

Přejeme vám hezké čtení.

Redakce MKP

PRVNÍ BÁSNICKÉ POKUSY

1904

Prosté motivy

I.

Podzimní ráno. Zamračeno nebe,
a deštík crčí do oken.
A divno ti je, do kostí tě zebe — —
ba věru smutný, smutný den!

Ted' venku v dešti mně se mihl právě,
a v ruce nese rakvičku,
modlí se v pláči usedavě
za mladou zhaslou dušičku.

Mlhavé ráno. Mraky nebem pílí
a meluzina teskně lká;
den podzimní tak truchle, tiše kvílí
pro zesnulého andílka.

II.

Byla tma. U chladných kamen
sedla smutná v zadumání,
stýská se jí, srdce bolí — —
Tiskla hlavu chladnou dlaní.

„Mami!“ — „Co chceš?“ — „Kde je tati?“
„Neptej se mne, dítě, radši!
Nemáš hlad?“ — „Mám! Přijde tati?“
„Přijde — — možná —,“ děla v pláči.

Až muž přijde z krčmy zpitý,
čeká v trudném zadumání,
stýská se jí, srdce bolí — —
Hlavu tiskne chladnou dlaní.

(1904)

Pohádka

Jaký jas v tmě se třás!
Drahokam, zlata plam,
šperků hráz, tisíc krás
ve kupách leží tam.

Kladivo v ráz a ráz
do skály zabuší, až ucho ohluší,
ozvěna zasténá v dál,
do šera dále se, ke trůnu valí se,
kde vládne trpaslí král;
zaniká již ve hluchou tiš — —
taká je v pohádce trpaslí říš.

Z pokladů báje paprsek hraje,
ozlatí dětem chudobnou chýž,
změní i zimu ve záblesk máje;
časy ty žel se nevrátí již,
ty časy víry ve různé duchy!
Ale čas moudrý, věčný a suchý
vsype ti pravdu v života číš,
ty vbrzku zviš,
že není žádný mlhový duch,
lži že jsou pohádky z duh,
vše to že je jen představy tuch,
že to jsou klamy chorobných duší, —
a je ti trpko, bolestně v duši!

Lží vždyť jsou oni duchové bílí,
o nichž tak často v mládí jsme snili,
lhaly nám dětem stařenky vlídné —

ach jaký krásny, sladký to klam.
Nezvědět raději pravdy té bídne!

Ó jak rád bych zase uvěřil sám!

* * *

Mživý jas v tmu se třás.
Lampy plam bliká tam,
v rmutu hráz svitne zas,
ztrácí se k děsným tmám. — —

Kladivo v ráz a ráz
do skály zabuší, až ucho ohluší,
ozvěna zasténá v dál,
ztrácí se do šera, tam kde tmy příšera
vládne co strašlivý král,
zaniká již ve hluchou tiš,
taká je nešťastná hornická říš.

Z tohoto kraje chorobu saje,
horník se dusí, schyluje kříž,
ze vpadlých prsou kletbami laje,
zaživa v hrobě umírá již. — —
Ze žlutých lící smrt zuby cení,
on sám ji vidí, pomoci není,
a v ruce stisknuv pijáckou číš,
kloní se níž. — — — — —

Trpká to pravda. Chvěje se duch,
děsí ho kletý podzemní ruch,
děsí ho tma a nezdravý puch,
ve kterém se tu buší a buší. —
Tu vidíš pravdu. Děsno tu duši!

Ó kéž jsou pravdou mužíčci milí,
kteří ve bájích do skal tu bili,
kéž místo postav chorých a bídných
buší tlum gnómů vousatých, vlídných!
Ó jaký krásný, marný všecek klam!
Kéž ještě víra zavítá k nám —
v pohádek klam!

(1904)

Verše melancholické

Tak zbylo mi teď v jeseni
po celém tom žhavém létu
jen hrst zvadlého lupení
a jedovatých květů.

To léto, to léto — Všechen žár
jsem dal v ně — — a rád — a snadno,
a teď se cítím příliš stár
a je mi náhle chladno.

To léto mně záhy doplálo
a zbylo mi po něm tak pramálo,
jen hořko v prsou, hořko proklaté,
a nervy až k pláči přepjaté.

* * *

Svým altem tichým, příjemným,
bytosti mladičká a smavá,
snad ani nechtíc ranilas mne —
a ranila jsi do krvava!

A rány ty šly do hluboka
a doposud se nezcelyly —
tak mnoho krve vyteklo mi
a já už mám tak málo síly.

Ty rány se mi nezcelily,
doposud jimi žití ztrácím — —
Jen ještě jednu takou ránu,
a potom v koutě dokrvácím!

* * *

Podzimní smutný, tichý den,
jen listí časem zašumělo.
Já v pokoji tak samotén,
a mně by se tak mluvit chtělo!
Bože, ten dlouhý, dlouhý den!
To ticho jaksi hořce jímá.
Já život chci — a jsem tak samotén,
já trochu tepla chci, a tady je tak zima!

(1904)

Podzimní melodie

Jasný den. Již dávno ztichli ptáci,
poslední list padá krvavý;
země zmírá v tupé rezignaci,
slunce zírá sladce z dálavy.

Hluchou tiší jen mé kroky zazní,
šepot suchých listů tlumí je,
a já čekám rozechvěn a s bázní,
že už srdce země dobije.

Jeseň pláče, pláče listy zvadlé,
tiše pod nohou to šelestí — —
a zas cítím svoje pozapadlé
načas umlčené bolesti.

Listí padá. Smutek krajem letí,
cení se z těch holých, pustých lad,
krvácí z těch opuštěných snětí,
pod nohou ho slyším naříkat,

cítím jej, jak těžce vane duší.
A tu probudí mne ze snění
shrblá babička, jež přišla s nůši
sebrat na zimu to topení.

Zima je jí, dýchá v zkřehlé dlaně —
ach, jen když se v zimě ohřeje!
A mne náhle v tichém vzpomínání
po domově touha prochvěje,

po těch drahých, kteří kolem kamen
sednou ve důvěrnou besedu,
a kde časem rudě svitne plamen —
eh, vždyť brzo k nim zas pojedu.

Zas list padá k rozteskněné nivě!
Větve holé pustě k nebi ční,
na nich časem ptáče zimomřivě
úzkostlivým hláskem zateskní.

Země tiše pláče v umírání — —
A tak divně chmurno v hlavě je.
A dál kráčím zamlženou plání,
cítím zmírat všechny naděje.

(1904)

Vánoční

I.

A stále prší z šedých mraků,
že až se člověk zachvěje,
a mrzut hledí do soumraku
a potichu si zakleje.
A stále, stále deštík padá — —
Už voda žene ulicí,
a do srdce se němě vkrádá
nálada jakás tísnící.

To bude venku zase bláta!
Děšť drobný crčí do oken,
tma roste pustá, mlhovatá — —
A dnes je přece Štědrý den!

Útulný salón teplem dýše
pln jasu jako v zázraku,
a na římse se krčí tiše
houf zkřehlých, zmoklých vrabčáků.
Ti teskně hledí ve úžasu
na strom, jenž dary ověšen,
na všecku onu třpytnou krásu —
vždyť dnes je štědrý, svatý den!

Strom plane jasem obetkaný,
jak by v něm rozset drahokam,
cukroví, hračky, koně, panny —
vše samý jas a samý plam.

Ty svíce zlatí šero snětí
a snivý strom se v záři skví,
a pokojem zní jásot dětí,
těch šťastných dětí bohatství.

A zvolna hodiny dál pluly
a půlnoc z věže zalkala
a svíce dávno uhasnuly,
jen jedna ještě zaplála.
Plamének zářil nočním klidem,
z papíru osvět andílka,
jenž hlásal lživé — „pokoj lidem“,
a deštík tiše naříká — —

II.

Ve sněhu němě vadne země
ve toužném jara čekání,
jen zdálky teskní nepříjemně
strnulé skřeky havraní.

Zem bílá zoufá v umírání
a pták se krčí zaleknut,
a smutek zimy dýše strání
a dýše z tvrdých, zmrzlých hrud;
cos neznámé zaválo plání,
jak zhaslý sen, zněmělý sten,
jak v mroucích ňadrech vzpomínání,
a dnes je přece Štědrý den!

Z kostela zvonil hymnus svatý
a letěl v dálky, do temna,
sníh časem zasvit jako vzňatý
a hvězdy plály z Tajemna — —

Tu krajem dechlo spaní tklivé.
Ve dáli tam les černý snil,
a tam je ticho úzkostlivé,
a tam se člověk — oběsil.

Snad z bídy. To je případ denní.
Les zmrtvěl v hrozně úzkosti,
vše strnulo ve uděšení,
vše cítí blízkost neštěstí.
A v lese tělo mrtvé pnělo.
Zmodralá, ztuhlá ruka v pěst,
vyplázlý jazyk, z vosku čelo —
A nad tím gloriola hvězd.

Z kostela zvoní — „pokoj lidem“,
ó, to zní jako rouhání
pro nahou bídu beze klidu.
A sletují se havrani.

* * *

Poprchá neúnavně, stále
ze šedivých chmur oblaků.
Teď rozprchl se nenadále
houf krčících se vrabčáků.
A strom dál stojí tmavý, němý,
jen jedna svíčka zaplála,
a jedna sněť se kloní k zemi,
a svíce slzou plakala — —

(1904)

DRUHÁ LÁSKA

1905

Stará metafora I

Plavec už zemdlel — Zlomena vesla,
moře je velké a člun tak malý — —
Moře je velké — — síla už klesla,
a cíl je dosud v dáli a dáli — —

Let šestnáct pluji tak tou bezútěšnou plání,
ted' mi už pohasla a zlenivěla krev,
z té síly titánské mi zbylo rezignování,
ne láska už, ne hněv — — —
Let šestnáct pluji tak — — Člun kpředu pádí,
za sebou dlouhou rýhu vyleje —
Tam naházel jsem za tu dobu mládí
bohy a lásku, slávu, naděje — — —

Plavec je mdlý — — a zlomil už vesla — —
Vlny se věží, vlny se valí,
cíl daleký je, síla už klesla — —
Vy tmavé dvě drahé hvězdy mé v dáli —

(1905)

Za léta ta...

— Za léta ta, jež lidé zovou mládím,
já probil všechno: lásku k životu,
svou ctižádost a vzlet a oheň mladých let,
— — a je mi nyní jaksi teskno tu — —

Ted' cítím, že ta mladá síla má
tak lehkovážně byla probita — —,
ted' zbyly mi jen nervy hrozně přepjaté
a vráska v duši ostře zarytá.

A tuhle vrásku vyneslo mi mládí
a s touhle vráskou vkročím do světa,
já, smutný reprezentant naší mládeže,
já, diskreditovaný poeta — —

Tak — trochu trpké je to. Trpké je
tak stále žít, bez touhy, bez cíle,
životem neprožitým býti otráven
a dopředu se hnát v té honbě opilé,

žít nalomen to mládí ubohé,
a přece nikdy, nikdy nebýt mlád,
to nedokrevné žití nikdy nechápat
a předčasně, bez lásky potom zemřít snad — —

* * *

A teprv šestnáct roků umírám — —

Mám dosud lásku, a ta mnoho zmůže —

A najdu-li snad lásku v životě,
zde ještě snad vykvéstí mohou růže — —

(1905)

Alegorie indická

V podzemním chrámu své krotinké duše,
svěceném slzami, svěceném štkáním,
modlu mám z bílého, tvrdého kamene,
modlu mám kamennou, a té se klaním.
Ve tupém zbožnění bojácně snící
zírám jí do krásných, kamenných lící —
Kamenný bože, slyš mne!

Chrám můj je podzemní, smutný a tichý,
nikdo tu o jeho hlubinách neví,
nikdo tam neslyší dušené štkání,
nikdo tam neslyší zoufalé zpěvy —
Bídný ten pária stavěl chrám veliký,
nikdo tam neslyší vášnivé výkřiky —
Kamenný bože, slyš mne!

Bídný ten pária bojácně volá,
bídný ten otrok se zoufale modlí,
horečně planoucí zraky své vpíjí
v necitné oči té necitné modly,
zpívá jí tichounké, nesmělé zpěvy,
epopej srdce, o němž svět neví —
Kamenný bože, slyš mne!

Zpívá jí o trpkém, zničeném mládí,
o tichém srdci a o choré hlavě,
o lásce záhadné k chladnému božství,
lásce té chorobné, rozkvetlé žhavě,
o drobných dramatech mladistvých duší,

miasmech bolesti, jež krví buší —
Kamenný bože, slyš mne!

Nesmělé zpěvy a modlitby zoufalé —
nikdo je neslyší, nikdo je nezná,
doznějí hluše v tom soumravném podzemí,
do prázdna vyplane touha ta bezedná,
— nikdo se nedoví o tichém chrámě,
nikdo se nedoví o krotké dramě —
Kamenný bože, slyš mne!

Kamenná modlo má, záhadná, chladná,
lúbám tě horečně — pária šílený —,
před tebou do země čelem svým biji,
lúbám ret kamenný, tvrdý a studený,
— nesu ti svoji krev ve zlaté ciboři,
mladistvý žár můj ti za oběť vyhoří —,
bože ty prokletý, slyš mne! — —

— V chorobném toužení čeká jen pohled
necitných očí té zbožněné modly,
— jen pohled teplý těch královských zraků
pária ubohý, otrok ten podlý —:
že slyší prosby ty a že jim rozumí,
že vidí otroka a že mu rozumí — —
Kamenný bože, slyš mne!! — —

(1905)

Návrat

Lyrická pohádka

Mladičký princ si vyjel do světa
a dal se cestou bílou, dlouhou —
S úsměvem krotkým letěl do světa,
kam vedla bílá cesta ujetá,
opilý sluncem, mládím, touhou —

Ta cesta běží v dálavy, a po ní
z podkovy časem jiskra vylétá,
třemení tiše, přitlumeně zvoní
na bujně divokém a černém koni —
Tak mladý princ se vydal do světa.

Zraky se toužně v dálku upjaly,
kde tušil velký, neznámý ten svět —
Dva staří lidé za ním volali,
dva staří lidé ruce spínali — —
A mladý princ se neohlíží zpět.

— — A bez jediné rány
dobude celý svět ten v šíř a dál
a osvobodí lid ten utýraný,
pobije všechny despotické pány
a bude vládnout světem — velký král —

A loupežníků hrady zapálí
a sveřepý rod obrů vyplení,
a vyhraje boj s drakem zoufalý

a vnikne do sluje ve pustém úskalí
a vyvede tu Paní z vězení.

A bledá, hrdá, plavovlasá Paní
mu řekne měkce jen — „Můj vítězi“,
a jeho hlavu strhne znenadání
ku svým prsům hebkou, útlou dlaní
a bude líbat dlouze, bez mezí — —

Ta cesta klesá do šera — a po ní
z podkovy časem jiskra vylétá,
třemení tiše, přitlumeně zvoní
na umdleném a zaprášeném koni —
To mladý princ se vrací ze světa.

Mhy v těžkých masách táhly na nivy.
Noc byla divná, šerá jako šakal.
Popustil uzdu jezdec tesklivý
a sklonil hlavu koni do hřívý
a zoufale a usedavě plakal.

(1905)

Na šikmé ploše

Ej hochu, jde to divně dolů s námi,
ted' už snad přijde konec — kdo to ví?
Ted' vsadili jsme do hry ještě duši —
A pak už budem se vším hotovi.

Já nevím, jak to přišlo. Jen ta hra — ta hra — —
my trochu hazardně si zahráli.
My chtěli vyhrát výhru velikou —
my tenkrát ještě vyhrát doufali —

My doufali jsme — — inu mládí, mládí — —
A příliš jsme se do hry zabrali
v prokleté vášni té u hráčů hazardu,
— a tak jsme všechno, všechno prohráli:

rozum a srdce, mladou mízu žití,
zbytečné naděje (a tyhle nejdřív snad),
už duše zbyla jen (je unavená, tichá),
jen duše zbyla mi — a o tu chci ted' hrát.

Já všechno vsadil jsem na kartu jedinou.
Vždyť chtěl jsem si to jednou zahrát o štěstí.
Já tenkrát myslil, že jsem ještě mladý,
a že mi štěstí musí vykvést.

Eh snil jsem to o páru měkkých očí
a snil jsem to o páru hebkých dlaní,
jež vyhojí ty čerstvé, hrozné rány,
vyhojí bolest unavených skrání.

A zatím štěstí zdá se fantóm krásný
z života mého dosud vyňatý —
A zatím dlaně ty, soucitně teplé, hebké,
už zdaleka jsou na mne zaťaty.

Ó černovlasý hochu, jde to dolů s náma.
V horečné hlavě jasný smysl zmírá,
ve srdci cosi násilně nám prasklo,
pláč hrozný, zoufalý nám hrdlo svírá —

Já zahrál hazardně. Ted' hraju o duši.
Před sebou cestu záhadnou mám, temnou,
kams dolů, dolů řítí se — kam? kdo ví?
Eh jde to dolů, jde to dolů se mnou — —

(1905)

Stará metafora II

Tož přece přišla už tak zvaná vesna —
Ach tohle jaro nás tak oklamalo,
v rtech výčitka se zachvěla nám teskná,
že toho tepla je nám příliš málo — —

Takové jaro — —: Tož zas přišly mrazy,
ty časně sněhy, ledovitá voda —
To časným skřivanům předčasně křídla srazí,
předčasně zvadnou květy — A těch je příliš škoda!

Tak uvadly nám květy a ulétli nám ptáci,
a hyne osení nám vyklíčivší právě, —
a člověk se tak bojí, že se zima vrátí,
a člověk by tak plakal, plakal usedavě.

Já věřím v jaro. Jaro vykvete mi,
pod tepla pocely se duše uzdraví,
zdvihne se osení, ted' potlučené k zemi,
vrátí se květy zas a ptáci toulaví,

vše bude stopeno ve bílém, svatém žáru,
všecko se rozhoří, co ve mně skryté je — —
To jaro přijde přec — Vždyť tolik věřím jaru,
vždyť je to poslední bláhová naděje.

Tož daleko jdu, dlouhou cestou, dlouhou,
na kterou nikdy mladé slunce neplá —
Ted' daleko jdu, veden žhavou touhou —
jdu vybojovat si ted' aspoň trochu tepla — —

(1905)

Tož — — pozoruju...

Tož — — pozoruju — — jak tak člověk stárne,
jak pomalu už všechno přechází:
to pravé mládí, ubohé a žárné,
ty naivní a krásné úkazy — —

Tak nadšeně jsme tenkrát milovali
a nadšeně se hnali do boje — —
ted' rádi bychom cynicky se smáli,
ale nám dosud toho líto je.

A škoda je to, že se brzo ztrácí
ten naivní čas — — jak když do dále
odletí ptáci, mladičci ti ptáci,
aby se někam k teplu toulali.

Ted' zbylo prázdno, prázdno — — někde v dále
opadlé květy letí po poli — —
My bychom se tak hrozně rádi smáli,
— — ale když při tom v prsou zabolí!

(1905)

Z památníku

Povinnou teplou pohádku mládí
nikdy jsem nevyžil šťastně a sytě.
Zbytečné iluze, ideje naivní — —
Musíte prominout, vždyť já byl dítě!
A tož je pryč ta pohádka bílá — —
Teď je mé žití smutné a prázdné.
Někdy se tolik po něčem stýská —

Černovlasý hochu, blázne, blázne!
Na rtech zahnízdil se úsměv zlý.
Černovlasý hochu, jde to dolů s námi?
Z potrháných strun mi jedna ještě zní,
a tož nevlídnými, mdlými vzpomínkami.

(1905)

Jeunesse dorée

Mlhavé vlhko sychravě
táhlo se černou ulicí,
kde v mlze září stonavě
tesklivé lampy svítící.

V těch chvílích člověk vyštvaně
utíká do tmy, někam ven,
a tu cele a spontánně
se potuluje — samotén.

A tichem zazní po chvíli
tou zablácenou ulicí
strun břinkot a smích opilý
a zařinčení sklenic.

A lampy planou churavě
a vlhká dlažba leskne se —
Tak sám jde člověk k dálavě
— — a zoufale se otřese.

A za záclonou červenou
z těch oken krytých pečlivě
na dlažbu slizkou, studenou
proud světla padá hýřivě.

(1905)

POZDĚJŠÍ BÁSNĚ

1908 a dále

Zrcadla

Zrcadlo a duše

Zrcadla stará, svity umřelé a dojemné,
hladiny slepé! Plamen vychladlý a hlubinný
jich siném na dně kradí zaplane a prošlehne,
a bledý reflex chladně rozžehne jich hladiny,

když časem přijdu letmo popatřit jich do hlubin,
a tvář má tichá jako za flórem se zrcadlí
a zří jen na dně odraz zemdlený a sotva stín,
podobu zhaslou, obraz daleký a vybledlý,

zří vlastní oči (— vždy prý oheň plane z hloubi jich —),
pohaslé oči, jako zamlžené slzami,
a rty své vidí (— vždy prý znají pocely a smích —),
zří na rtech teskných křivku mdlou a výraz neznámý:

já vím, že v noci, v noci hluboké a podivné,
když ztichly rty mé a mé oči spánkem zapadly,
že duše moje hlubinný tam plamen rozžehne:
a sama stojíc v mrtvých hladinách se zrcadlí.

Ženy a zrcadla

Vy pozdní hodiny, vy tlumené jak šepot vášnivý,
vy nylvé oddechy a něhou rozesněné večery,
vy dívky toužící a příliš těžce krásné ženy vy,
nesoucí znaveně plod příliš zralý vlastní nádhery,

jež v nudě večera šat z bílých údů rvete neklidně
a zcela nahé pak v zrcadel zhlížíte se hladině,
k svým horkým nahotám, jež bíle žehnou
na studeném dně,
vy dlouze hledíte a tiše vzdycháte a dušeně:

ty hlatě citlivé, jež krásu milují a zrcadlí,
váš obraz uvězní a ve skleněném klíně zachytí,
a vaše nahota v jich tůni chladné ještě dlouho dlí
a září ode dna, stín bledý, jehož nelze spatřiti.

A potom přijde noc a přejdou příliš sladké večery,
vy, ženy, usnete a vaše touhy usnou na loži;
tu noční stíny se, ty přízračné a vágní chiméry,
k svým láskám půlnočním do zrcadelných loktů položí

a stín váš bývalý, milence přeludné a nejsoucí,
je přijme v náruč svou a vaším vlastním chtičem
pohostí,
co zatím sníte vy své chtěné lásky marně horoucí,
své vášně bezcílné a za dne nedoznané radosti.

Studánky

Jsou v hájích studánky, diskrétně snící ve stínu,
se soškou Kupida, jenž ve vodě se zrcadlí,
ač přišly jeseně a potřísnily hladinu,
když listy zežloutly a zetlely a napadly.

Studánky zapadlé, jež zestárly a zmrtvěly,
jen někdy milenec k jich zrcadlu se nachýlí,
by hleděl na své rty a našel ještě pocely
a zřel stín polibků, jež obdržel snad před chvílí.

Polibky někdejší, snad ještě na dně uzří je
v odrazu tonoucím a zváněn ke snu vroucímu
ze zrcadelných rtů se tiché vody napije,
jak pil by polibky, jež na rtech ještě zbyly mu.

(1908)

Vzrušené tance

Mé uši jsou plny tanců:
španělských tanců, rejů negerských,
jež protíná křik a ostrý ptačí smích,
tleskají dlaně, paty dupou takt
černošských tanců;
však hloub mne plní jiné opojení,
arabské tance, jež se těžce vlní
vlnami údů, za hučení bubnů
se žádost roní, zvedá se a vlní;
pak tance moderní: já viděl na prknech
jich rytmy výstřední a lesků ostrý žeh,
žár nohou zdvižených a plápol tenkých těl,
vzrušení krásných žen jsem v stálém tanci zřel,
a nikdy už má mysl nemůže se zbavit
neklidu toho, jenž je opíjel.

Hlas jejich roznícený srdce roztrh nám,
jich sladký zrak po zlatě touhou plá
a probouzí, co nikdy nelze ukojit,
cit toulavý, jenž ruší lidský klid,
a smysl pro rozkoše. V přeletu
úsměvy jejich tančí v prostoru
a brzo hynou.

Zář tryská výbušně a vrhá prudké vlny,
tu hlučí bubny, temně bubny duní,
tu blýská tuby třesk a teskná píšťala
na scénu lesklé hady k tanci svolává;

už krouží smykavě a v ústech růže mají,
blýskají očima a hlavou kolébají,
vtom zazní buben. Sladce jemné struny
zraněně roní malé chladné tóny,
libely gázové se chvějí křídla bílá,
však přišla vlnou tma a křídla pohltila,
a v ní se zdvihly housle; jejich dlouhý smyk
tál jako vzdech a dral se jako křik,
na poplach bubny duní, rohů rvavý ryk
se tříští kovově a tryská změtený,
šat prudkým vírem šleh jak rozstříknuté plameny,
po scéně tančí smích a v běhu štěká ztřeštěně,
na jednom místě nohy zpitě dupou do země,
že až to bolí!

Tak dupou opile a drsným pudem křičí,
nic není většího než jejich oči,
jich život nemá slov a mluví obraznou řečí.

(1912)

Spící láska

Je žhavá zem, kde spálen žáry prudkými
já zprahl jsem, a žízní jazyk zčernal mi,
třeštění jalo mysl mou a fantómy
v tvář dechly mi a kolem obstoupily mne.

Má láska nezná, nikdy nezná v touze své
tu krutou zem a v žáru země podivné,
kde spálené a nevýslovné slunce žhne,
a její duše si je nikdy nepředstaví.
Neb její duše žije v chladu, jata snem,
ve chladu liliovém; v světle průzračném
tam láska v květech spí; je jistě někde zem,
kde láska v květech spí, kde světlo krásnější
než světla denní mysl konejší
a všechno zdání, sny a zapomínání
se mění v ticho; není někde zem,
kde láska v květech spí?

Ó jaký div mne jal,
kdo vzal mne sem a dal mi tento cit,
po boku lásky své zde budu stále žít,
ó jaký cit to byl, jenž dovedl mne sem?
Po boku lásky své zde budu provždy žít,
ó jaký div mně dal zde provždy žítí s ní,
jak podivno, že provždy; jaký sladký div
to štěstí vzbudil v ní,
jak podivno, že může šťastna být!
Mne jiný poznal duch a provždycky mne jal,

krev vnitřní sál mi žáry prudkými,
fantómy jiných zemí dechly ve tvář mou
a provždy touhu svou do srdce vdechly mi.

(1912)

Ve věku mladého života

Skrz mezery, jež mezi lidmi jsou,
jsem viděl věci daleké a nesmírné,
a byl jsem mezi nimi, osamocený,
tak jako ozvěna či výkřik mezi skalami.

Na takové skále jsem byl, sedě na vlastních nohou,
a moře hučelo něco, strašné a půvabné,
a děl jsem: Nevolej mne, nyní mne nech, a jednoho dne
budeme spolu plout, a jednoho dne
i já se zastavím, nestaraje se kde,
všem lidem divný, neznámý a němý,
nemaje pro nikoho zájmu ani slova ani hany.

Než do té doby ničeho nelituji
a ničemu nechci uniknout:
podoby, tváře, jež se přibližují,
přistupte jen a naplňte každý kout!

To tedy je tvář světa, hrubá a tvrdá země,
tíživá půda, jež věší únavu na mne
a na rtech sedá se mi, palčivě hořký prach,
když trápím se chodě a místo na zemi měně,
a přece tak skvělá! Co všechno viděl jsem na ní,
já tady to mám a nemohu z hlavy to zahnat,

— nesčetné tváře! Vzrušující pohled do slunce,
ohnivý úder z nebe, útrapa ohněm,
když spálen žárem, hrst hlíny na polední skále,
jsem přijal bolestné znamení ohně,

vnitřný plamen, jazyk neúnavný, jenž mne pálí,
planoucí žízeň vznícení.

Mizivé podoby, plynoucí hodiny u vody,
jaké to opouštění, jaké uplývání,
zapomenutí na jaký žal, jaká životní ztráta,
přícházení a odcházení, tisíc změn neviditelných.

Podoby bolesti! Ty, jež svíráš srdce
rukama neobratnými; toť láska; toť úsměv
na růžových rtech za jitra letního
uprostřed rosných květů, procházka letní,
toť láska v rozkvětu, přeletný pohled radosti,
hra, pouhá hra, pouhá bolest, ne víc než sen,
jen vábení, sen, pouhé nic, spící hoře jen,
nic než neklid a zdání bez hranic.

Nic než trýznivý neklid, teskné zjitření nitra,
ty zastřené, tísnivé příznaky vnitřní,
ach zjevení, stíny, vlající třásně tmy,
tak blízko a podivně; tvář zemřelé
strašná; vzpomnutí a stín
toho osudného, stopa ve tmách,
klamavé letmé podoby, zděšení noční,
věci povstalé ze tmy, tmáři, tmáři,
divně skutečné tváře, lháři hodiny noční,

fantómy, zástupy! Tisíce věcí zraňujících!
Ukrutný spěchu! Ustupte, uhněte, naléhavé,
zmatkem zplozené věci, nechte, ať zavru oči,
ať myslím na nějaké nic, na světelnou tečku tančící,
na pouhé rozčeření, na jakousi malou myšlenku:

Vteřiny kanou, průhledné kapky tekuté,
čiré krůpěje bez chuti;
roso přítomné chvíle, kapky stálého plynutí,
jakou žízeň to chcete ukojit,
jaká palčivá ústa na vás se otvírají,
dřív než skanete v zachvění,
z jakého trvání musely byste téci,
bych řekl: Dost, jsem syt —?

A proto veškeru chuť na jazyk neúnavný,
veškerý úžas před očima! Nesmírné množství
a rozložení,
křik hlasů nesčíslných, stoupání bez souzvuku,
zrychlení bez souladu,
mávání praporem světla a mnohost bez omezení,
nátlak a náraz všeho, křik naléhající vteřiny,
příchod, přítomnost a nekonečný proud částí!

(1913)

Mexický voják

1913

Ve středu hlavního města
třídami, parky a rovným průlomem ulic,
když se přizene vítr a náhlé třísknutí oken,
pojednou řinčí sklo a nahoru prach,
po délce běží prudké smýknutí boje
do středu města.

Vojáci! Občané!

— což je dnes svátek? Jaké to slavné třídy,
jaká náměstí ve slunci, prázdné široké čtvrti,
domy zavřené jako v neděli, zavřené krámy,
bíle vztyčená průčelí, ó to je krásné město!
A do všech zastřených oken: což není to na ně
podívaná,
zda není tento zde mlád a nenese hlavu vzhůru?
Jak dobře mohl by se vybrat na procházku z města,
pít na ulici, točit se v slunci a s růží v zubech
se míti k tanci, když hudba v neděli hraje, —

již jde, již běží! v čele všech! kryt zdí či vrženým
stínem,
ztrativ čepici v běhu a šklebě se proti slunci,
se všemi vpřed!

Kamenným „kupředu!“ tříd
běží jich tisíce; bez konce jako struha
vlekou se vozy s raněnými, skřípavá kára zpět,
po zemi vlečená krvavá stuha.

Kde jste se vzaly, bledé tváře v oknech všech?
Již je po boji a nikoho venku není.
Zda nebyl mlád
ten, jenž tu zůstal na kamení!
Ach, jak tu leží tváří v palčivém prachu,
jako se najde mrtvý venku po kraji cesty,
každý má pro něj chvíli ticha a pro sebe věčnost
strachu;
neznámé tělo tváří do prachu vryto,
aby na jeho rtech a v očích zůstalo něco skryto;
to ponížené napjaté tělo
jako by násilím pouta roztrhnout chtělo.

Leží a slunce na něj svítí,
když slunce svítí, mrtví jsou smutni,
pro mrtvého strašný zármutek hnití,
trpí hůře než zvíře, bez myšlenky.

Široká ramena k zemi, jako by rozpětím rukou
zem pod sebou rozevřít chtěl a s hanbou se do ní
skrýti,

že v takové chvíli selhal,
rozhodiv ruce na šíř, nehybný jako plášť,
přiražen k tvrdé půdě, jako by naslouchal,
jaké znamení, jaký pochod, jaké volání

nese se z dále:
kdyby si takto odpočal vleže a vyskočil,
jako v divadle, nejlepší místo našel si
v přední linii boje,
po boku přátel, spěchaje s prvními, —

— zatímco v neděli na venkově
v korunách vítr šumí a pestré praporky vzdouvá,

k lidové slavnosti hraje hudba,
a křídlovka náhle selže prudce bolestným tónem:
co se to stalo, kdo to vykřikl,
takový pláč kdo vnukl hráči, když
do oken tluče prapor slávy?

(1916)

Deštník

Bude to jenom krátká návštěva,
za nějakou chvíli odejdeme.

Ale já jsem měl oči zavřené,
byl bych na to zapomněl.

Šedivý deštník v rohu stál
a povídal:

Za nějakou chvíli odejdeme,
bude to jenom krátká návštěva.

Odejdeme. —

Ještě je tma,
je trochu brzy.

Nějaká slečna tudy šla...

Jak to, děťátko, slzy?

Límeček máte nový,
límeček sametový,
a vy byste plakala?

To bylo včera večer,
nezapomeňte na to,
v ulici temné jste čekala,
ale nikdo tam nešel.

Bylo už trochu pozdě
a vy jste to řekla nahlas:
„Někoho chtěla bych milovat.“
A potom vám ráno dali fialky.

Kam tě to zavedl šedivý deštník?
U zdi hřbitovní
stojí člověk chudý.
Přišel také tudy

odněkud zdaleka.
Přišel zdaleka.
Široká duní tam řeka
a tenký pramínek zní.
U zdi hřbitovní
roste tráva. —
Já jenom hledám ty fialky.

* * *

Tak tu klečím
a ona vypravuje, že mne milovala,
abych si vzpomněl, jak tenkrát stála,
že jsem já tenkrát poprvé klečel.
Ještě se podívala ven
a bílý den
se s ní rozloučil.
Ale ted', ted' už položila
horkou hlavu mně do rukou,
a to byla její poslední láska.
To byl konec. —
Bílé jsou stěny, černý je kříž.

(191x)

**PŘEKLAD
Z ANGLIČTINY**

Bret Harte: Brown na Calaverách

Umírněný tón hovoru a nepřítomnost kouře i bot v oknech wingdamského dostavníku ukazovaly zřetelně, že mezi pasažéry uvnitř vozu je žena. Náklonnost části zevlounů na stanicích kupiti se u okna a jakýsi zájem vzhledem k objevujícím se kožešinkám, kloboukům a límečkům označovaly dále, že je hezká. To vše Mr Jack Hamlin pozoroval na kozlíku s úsměvem cynické filozofie. Ne že by pohrdal ženským pohlavím, ale protože v něm nalézal klamavý živel, který občas odvádí lidi od stejně nejisté přízně hry v poker, — jejímž, jak může býti poznamenáno, exponentem z povolání byl Mr Hamlin.

Tak tedy když postavil svou úzkou botu na kolo a seskočil, ani nemrkl do okna vozu, z něhož vlál zelený závoj, nýbrž potloukal se sem tam s onou nepozornou a vážnou lhostejností své třídy, která snad je nejbližší dobré výchově. Se svým těsně upjatým kabátem a ovládaným zevnějškem tvořil význačnou protivu k ostatním cestujícím s jejich horečným neklidem a nemotorným vzrušením; a sám Bill Masters, graduovaný z harvardské univerzity, ve svých nedbalých šatech, se svou překypující živostí a svým silným ceněním bezzákonnosti a barbarství, a svými ústy plnými lží a syra, hrál, obávám se, jen neromantickou postavu vedle tohoto osamělého počtáře náhod s jeho bledou řeckou lící a homérickou vážností.

Kočí zavolal „Všichni nastupovat!“ a Mr Hamlin se obrátil k vozu. Jeho noha stála na kole a jeho obličej se pozvedl k úrovni otevřeného okna, když v tom okamžiku potkalo jeho oči něco, co se mu zdálo býti nejkrásnějšíma očima na světě. Tu zase klidně sestoupil, pronesl několik slov k jednomu z pasažérů ve voze, způsobil výměnu míst a stejně klidně se umístil uvnitř dostavníku. Mr Hamlin nikdy nedovolil své filozofii, aby překážela rozhodnému a rychlému činu.

Obávám se, že Jackovo vniknutí vrhlo jistou stísněnost na ostatní cestující — zejména na ty, kteří se nejvíce dvořili cizí dámě. Jeden z nich se vyklonil a zjevně jí pošeptal informaci týkající se jediným slovem živnosti Mr Hamlina. Zda to Mr Hamlin slyšel, či zdali poznal v informujícím znamenitého právníka, kterého teprve před několika večery obehrál o několik tisíc dolarů, nemohu říci. Jeho bezbarvá tvář neprojevila nejmenší známky; jeho černé oči pokojně pozorující přeběhly lhostejně právního džentlmena a utkvěly na daleko líbeznějších rysech jeho sousedky. Indiánský stoicismus, prý dědictví po mateřských předcích, mu dobře sloužil, až běžící kola zarachotila na říčním písku ve Scott's Ferry a dostavník vjel do Mezinárodního hotelu na oběd. Právní džentlmen a nějaký člen Kongresu seskočili a stáli připraveni, aby pomohli sestupující bohyni, zatímco plukovník Starbottle ze Siskiyou se ujal jejího slunečníku a šálu. Tato mnohonásobná pozornost přivodila okamžitý zmatek a průtah. Jack Hamlin klidně otevřel protější dvěře vozu, vzal damu za ruku — s rozhodností a pozitivností, kterou dovede obdivovati váhavé a nerozhodné pohlaví — a v okamžení ji obratně a půvabně snesl na zem a opět pozvedl na práh hotelu. Slyšitelné zachechtnutí na kozlíku pocházelo, bojím se, od jiného cynika, kočího Yuby Billa. „Dejte pozor na ty zavazadla, plukovníku,“ řekl posluha s přeháněnou důležitostí, když se díval za plukovníkem Starbottlem, mrzutě uzavírajícím triumfální průvod k čekárně.

Mr Hamlin nezůstal na oběd. Jeho kůň byl již osedlán a čekal na něho. Dal se tryskem přes brod, po písčitém pahorku a dál a dále do prašné perspektivy Wingdamské cesty, jako by nechával za sebou nepřijemnou představu. Obyvatelé zaprášených chatrčí podle cesty si zastínilí oči dlaněmi a hleděli za ním, poznávajíce jezdce po jeho koni a uvažujíce, co „se potrefilo s Komančem Jackem“. Ovšem mnoho z toho zájmu se soustředilo na koně, v obci, kde rekord udělaný klisnou „Francouze Peta“ v Jackově jízdě od šerifa calaverského zastínil každý jiný ohled v konečném osudu tohoto důstojného muže.

Zpocené boky jeho šedáka ho posléze přivedly k sobě. Zmírnil trysk, a obraceje na postranní cestu, občas užívanou jako zkratka, pohodlně

po ní klusal, spouštěje uzdu nedbale z prstů. Jak jel, ráz krajiny se měnil a stával se idyličtější. Průhledy v porostech jedlových a sykomorových otevíraly něco hrubých pokusů o vzdělávání půdy — kvetoucí úponky ovíjely štít chatrče a pod růžemi jiné chýše houpala žena svého ukolébaného kojence. O něco dále přišel Mr Hamlin na několik bosých dětí brodících se v potoce a zamířil k nim se žerty sobě vlastními, takže se osmělily šplhati po nohách jeho klisny a na jeho sedlo, až byl rád, že mohl uniknouti, vyvinuv přehnanou divost chování a nechávaje za sebou něco polibků a peněz. A pak, zajížděje hlouběji do lesů, kde ustaly všechny známky obydlivosti, počal zpívati — v tenoru tak podivně sladkém a odstíněném patosem tak podmanivým a něžným, že, vsázím se, červenky i konopky ztichly, aby naslouchaly. Hlas Mr Hamlina nebyl cvičený; předmětem jeho zpěvu bylo nějaké sentimentální bláznovství, vypůjčené od černošských minstrelů; ale tím vším prochvívala se nějaká tajemná jakost tónu a výrazu, jež byla nevýslovně jímavá. Vskutku, byl to podivuhodný pohled, viděti tohoto sentimentálního dobrodruha s balíčkem karet v kapse a s revolverem vzadu vrhati svůj hlas před sebe do temných lesů s nářkem nad „hrobem Nelliným“ a způsobem, který zaplavoval oči posluchačovy. Jestřáb, čerstvě vzlétnuvší od své šesté oběti, snad poznáváje v Mr Hamlinovi spřízněného druhu, zahleděl se na něho s úžasem a rád doznal nadřazenost člověka. S nadřazenou kořistnou schopností by on nemohl zpívati.

Než Mr Hamlin se již opět nacházel na silnici a ve svém dřívějším tempu. Příkopy a hráze písku, obnažená úbočí, močály a pokácené kmeny stromů nastoupily místo hvozdu a úvozu a označovaly blízkost civilizace. Pak ukázala se věž kostela, a Jack věděl, že dorazil domů. Zakrátko přehnal se třeskně jedinou úzkou ulicí, která se ztrácela v chaotické směsi mýtin, příkopů a lomů na úpatí pahorku, a sestoupil před vyzdobenými okny salónu Magnolia. Prošed dlouhým výčepem, otevřel úderem dvěře potažené zelenou látkou, vstoupil do temné chodby, otevřel klíčem jiné dvěře a vešel do šere osvětlené místnosti, jejíž výzdoba, byť elegantní a nákladná pro takové místo, svědčila o opotřebování. Vykládaný stůl byl obložen malovanými deskami, jež

však nebyly pojímány v původním určení. Vyšívané lenošky vyrudly a zelená sametová pohovka, na kterou se Mr Hamlin vrhl, byla na noze potřísněna červenou hlínou wingdamskou.

Mr Hamlin nezpíval ve své kleci. Ležel tiše, pohlížeje na pestře barevnou malbu nad sebou, představující mladé stvoření opulentních vnuč. Tehdy mu poprvé připadlo, že ještě nikdy neviděl přesně takový druh ženy, a kdyby i viděl, že by se do něho pravděpodobně nezamíloval. Snad přemýšlel o jiném slohu krásy. Ale tu právě někdo zaklepal na dvéře. Nevstáváje zatáhl Jack za provaz, který patrně odsunul závoru, neboť dvéře se otevřely dokořán a vstoupil muž.

Nově přichozí byl širokoramenný a silný, avšak bez svěžesti ve tváři, jež ač hezká, byla podivně chabá a znetvořená hýřením. Byl také zřejmě pod vlivem kořalky, neboť ustrnul vida Mr Hamlina a řekl: „Myslel sem, že je tu Katynka,“ koktal a zdál se zmaten i stísněn.

Mr Hamlin se zasmál úsměvem týměž jako prve na wingdamské poště a usedl, zcela osvěžen a hotov k záležitostem.

„Vy ste nepřijel dostavníkem,“ pokračoval nově přichozí, „že ne?“

„Ne,“ odpověděl Hamlin; „nechal jsem jej ve Scott's Ferry. Nebude tu, leda za půl hodiny. Ale jak se vede, Browne?“

„Zatraceně špatně,“ řekl Brown a jeho tvář vzala na se výraz slabého zoufalství.

„Sem zase na suchu, Jacku,“ pokračoval plačtivým tónem, který tvořil žalostnou protivu k jeho mohutné postavě; „nemoh byste mi pomoci stovkou až do zejtrka? Musel sem, koukejte, poslat peníze domů svý starý, a — vy ste ty peníze na mně už dvacetkrát vyhrál.“

Závěr snad nebyl docela logický, ale Jack to přehlédln a podal peníz návštěvníkovi. „Věc s vaší starou je už dohraná, Browne,“ dodal poznámkou; „proč neřeknete, že chcete zase mastit faro? Víte, že nejste ženat.“

„Faktum, pane,“ řekl Brown s náhlou vážností, jako by již sám styk peněz s dlaní ruky udělil jakousi důstojnost jeho postavení. „Měl sem ženu, zatraceně dobrou taky, řeknu-li to, ve Státech. Už to sou tři léta, co sem jí neviděl, a rok, co sem jí nepsal. Až věci půjdou trochu dobře a dostaneme se na žílu, pošlu si pro ni.“

„A Katynka?“ vyslýchal Mr Hamlin se svým dřívějším úsměvem.

Mr Brown na Calaverách se pokusil o zbůjný pohled, aby zakryl svůj zmatek, což jeho chabá tvář a whiskou zakalený rozum vykonaly jen uboze, a řekl:

„Ksaku, Jacku, mužský musí mít trochu svobody, víte. Ale pojd'te, co byste řekl maličké partii? Ukažte, ať vožením tu stovku.“

Jack Hamlin pohlédl zvědavě na svého pošetilého přítele. Snad věděl, že ten muž byl předurčen k ztrátě peněz, a dával přednost tomu, aby raději vplynuly zpět do jeho vlastní pokladny než do cizí. Kývnul tedy hlavou a přitáhl lenošku ke stolu. V témže okamžiku někdo zaklepal na dvěře.

„To je Katynka,“ řekl Mr Brown.

Mr Hamlin odtáhl závoru a dvěře se otevřely. Avšak poprvé ve svém životě zakolísal na nohou, zjevně přemožen a zahanben, a poprvé v jeho životě horká krev zalila nachem jeho bezbarvé líce až po čelo. Neboť před ním stála dáma, které byl pomohl z wingdamské pošty a kterou Brown, pouštěje karty s hysterickým smíchem, pozdravil slovy:

„Má stará, hrome!“

Říkají, že Mrs Brownová propukla v slzy a výčitky vůči svému manžel. Viděl jsem ji v roce 1875 v Marysville a nevěřím té povídačce. A Wingdamská kronika psala příštího týdne pod záhlavím Dojemné shledání toto: „Jedna z oněch krásných a dojemných událostí, příznačných pro kalifornský život, přihodila se minulého týdne v našem městě. Manželka jednoho z vynikajících wingdamských průkopníků, unavena změkčilou civilizací Východu i jeho nehostinným klimatem, rozhodla se vyhledati svého ušlechtilého manžela na těchto zlatých březích. Nedávši mu zprávy o svém záměru, podnikla dlouhou cestu a dorazila sem minulého týdne. Radost manželovu lze snáze si představit než popsat. Setkání bylo prý nevýslovně vroucí. Doufáme, že její příklad bude následován.“

* * *

Ať už dík vlivu Mrs Brownové, nebo nějakým úspěšnějším spekulacím hmotný blahobyt Mr Browna se od toho dne stále upevňoval. Vykoupil od svých podílníků žílu „Klička a rána“ za peníze, které jak se říkalo, vyhrál v pokeru týden nebo dva po příchodu své ženy, ale o kterých prohlášovala pověst, přijímajíc teorii Mrs Brownové, že její muž se odpřisáhl hracího stolku, že byly dodány Mr Jackem Hamlinem. Mr Brown postavil a zařídil Wingdamský dům, v němž veliká oblíbenost hezké Mrs Brownové udržovala záplavu hostů. Byl zvolen do Shromáždění a věnoval štědré dary kostelům. Jedna ulice ve Wingdamu byla pojmenována na jeho počest.

Přesto se pozorovalo, že čím byl bohatší a blahobytnější, tím stával se bledším, hubenějším a úzkostnějším. Jak vzrůstala oblíbenost jeho ženy, tak rostla jeho podrážděnost a netrpělivost. Byl nejoddanější z manželů a zároveň nesmyslně žárliv. Nepřekážel-li v ničem společenské svobodě své paní, bylo to proto, že jak se zlomyslně šeptalo, jeho první a jediný pokus o to se potkal s výbuchem Mrs Brownové, který ho zastrašil a umlčel. Mnoho takových klepů pocházelo od těch z jejího vlastního pohlaví, které vytlačila z rytířských pozorností Wingdamu, jenž, jako bývá většinou u populárního rytířství, byl oddán obdivu moci, ať už mužské síly, či ženské krásy. Může také býti připomenuto k její omluvě, že od svého příchodu byla nevědomky kněžkou mytologického zbožňování, které snad nebylo pro její ženství více zušlechťující než ono, které vyznačovalo starší řeckou demokracii. Myslím, že Brown si byl toho temně vědom. Avšak jeho jediným důvěrníkem byl Jack Hamlin, jehož neblahá pověst přirozeně vylučovala zjevnou důvěrnost s rodinou a jeho návštěvy byly nečasté.

Bylo plné léto a měsíční noc; Mrs Brownová, velmi růžová, širooká a hezká seděla na piazzě, požívajíc svěžího kadidla horského vánku, a, obávám se, i jiného kadidla, jež nebylo tak svěží ani tak docela nevinné. Vedle ní seděl plukovník Starbottle a soudce Boompointer a další přírůstek k jejímu dvoru v podobě cizího turisty. Byla v dobré náladě.

„Co vidíte tam dole na silnici?“ tázal se galantní plukovník, jenž si v několika posledních minutách byl vědom, že pozornost Mrs Brownové je odvrácena.

„Prach,“ řekla Mrs Brownová s povzdechem. „Toliko stádo ovcí sestry Anny!“

Plukovník, jehož literární vzpomínky nesahaly dále než po noviny posledního týdne, zaujal hledisko praktičtější. „To nejsou ovce,“ pokračoval; „to je jezdec. Soudce, není to šedák Jacka Hamlina?“

Ale soudce nevěděl; a jelikož Mrs Brownová mínila, že vzduch je už příliš chladný pro další pátrání, uchýlili se do salónu.

Mr Brown byl ve stáji, kam se obvykle odebíral po jídle. Snad to bylo proto, aby projevil své opovržení společníkům své ženy; snad, jako jiné slabé povahy, nalézal potěšení v tom, že vykonává absolutní moc nad nižšími živočichy. Měl jistou útěchu ve výcviku hnědé klisny, kterou mohl bít nebo pomazlit, jak se mu líbilo, což nemohl činit s Mrs Brownovou. Zde tedy rozpoznal jistého šedého koně, který právě vcházel do stáje, a dívaje se trochu déle, našel jeho jezdce. Brownův pozdrav byl srdečný a vřelý; Mr Hamlinův trochu zdrželivý. Ale na Brownovu naléhavou žádost Mr Hamlin ho následoval po zadních schodech na úzkou chodbu a odtud do malého pokoje vedoucího na dvůr. Byl prostě opatřen postelí, stolem, málo židlemi a stojanem pro pušky a biče.

„Tak tohle je můj domov, Jacku,“ řekl Brown s povzdechem, když se vrhl na postel a pokynul svému druhovi na židli. „Její pokoj je na druhém konci domu. Je to už dýl než šest měsíců, co spolu nežijeme a co se nevidíme leda u jídla. To je moc krutej vosud pro hlavu domácnosti, že?“ řekl s nuceným smíchem. „Ale to sem rád, že vás vidím, Jacku, ztraceně rád,“ a vyklonil se z postele a znovu potřásl rukou neodpovídajícího Jacka Hamlina.

„Zaved sem vás sem, protože sem nechtěl mluvit ve stáji; třebaže, co se tejká věci, je to po celým městě. Nerozsvěcejte. Můžem tu mluvit při měsíci. Dejte si nohy na vokno a sed'te vedle mne. To je whisky, v tom džbáně.“

Mr Hamlin sám nepoužil té informace. Brown na Calaverách obrátil tvář ke zdi a pokračoval:

„Kdybych tu ženskou nemiloval, Jacku, bylo by mně to jedno. Ale že ji miluji a že vidím každé den, jak to s ní takhle jde, a že nikdo v tom nezabrdí, to mne žere. Ale to sem rád, že vás vidím, Jacku, zatraceně rád.“

Hmatal v temnotě, až našel a znovu stiskl ruku svého druha. Chtěl ji podržet, ale Jack ji zastrčil mezi zapjaté knoflíky svého kabátu a tázal se nedbale: „Jak dlouho to takhle jde?“

„Hned od ty doby, co přišla sem; hned od toho dne, co vešla do Magnolie. Já sem byl tehdy blázen, Jacku; já sem blázen i teď; ale já sem nevěděl, jak moc sem ji ještě tehdy miloval. A to dřív nebyla taková ženská jako teď.“

Ale to není všechno, Jacku; a kvůli tomu sem vás potřeboval vidět, a proto sem rád, že ste přišel. To není to, že mne už nemá ráda; to není to, že blázní s každým hochem, co sem přijde, protože snad sem dal do hry její lásku a ztratil ji jako všechno ostatní v Magnolii; a snad bláznit je pro některý ženský přirozený a není v tom nic zlého leda pro blázny. Ale, Jacku, já myslím — já myslím, že miluje někoho jinýho. Nehejbejte se, Jacku; nehejbejte se; tlačí-li vás vaše pistole, vyndejte ji.

Je to už dýl než šest měsíců, co se zdála nešťastná a vosmělá a nějak nervózní a jako zastrašená. A někdy jsem zachyt její pohled jakoby bázlivej a lítostivej. A vona si s někým píše. A poslední tejden skládala svý vlastní věci — ozdoby, a hadry, a šperky — a, Jacku, já si myslím, že uteče. Všechno bych vydržel, jen tohle ne. Aby ji někdo ukrad jako zloděj —“ Ponořil svou tvář do polštáře a po několik okamžiků bylo slyšeti jen tikot hodin na stěně. Mr Hamlin si zapálil doutník a přešel k otevřenému oknu. Měsíc už nesvítíl do pokoje, a postel i její vlastník byli ve stínu. „Co mám dělat, Jacku?“ ozval se hlas z temnot.

Odpověď přišla hbitě a jasně od okna: „Poznejte toho muže a zabte ho na místě.“

„Ale, Jacku?“

„Vzal na sebe to nebezpečí!“

„Ale vrátí mně to ji?“

Jack neodpověděl, nýbrž hnul se od okna ke dveřím.

„Nechod'te pryč, Jacku; rozsvěťte svíčku a sedněte si u stolu. To mně uleví, aspoň vás vidět, když nic víc.“

Jack váhal a potom svolil. Vytáhl z kapsy hru karet a promíchal je a vrhl pohled na postel. Ale Brownova tvář byla obrácena ke stěně. Když Mr Hamlin promíchal karty, sejmul a rozdál, jednu kartu na protější stranu stolu směrem k posteli a druhou na svou stranu stolu pro sebe sama. První karta byla do; jeho vlastní karta, král. Pak znovu zamíchal a sejmul. Tentokráte myšlený hráč dostal dámu a on sám čtyřku. Jack rozdál potřetí. To přineslo jeho odpůrci dočko a jemu samotnému krále. „Dva štychy ze tří,“ řekl Jack slyšitelně.

„Cože, Jacku?“ řekl Brown.

„Nic.“

Potom Jack zkusil štěstí s kostkami; ale on sám pokaždé vrhl šest bodů a jeho myšlený odpůrce po jednom. Síla zvyku je někdy matoucí.

Mezitím nějaký magnetický vliv přítomnosti Mr Hamlinovy nebo uklidňující dávka kořalky nebo oboje utišilo starost a Brown usnul. Mr Hamlin přitáhl židli k oknu a vyhlížel na město Wingdam nyní pokojně spící; jeho tvrdé obrysy byly zastřené a ztlumené, jeho pronikavé barvy změkčené a mírně sladěné v měsíčním světle vše zaplavujícím. V tichu mohl slyšet zurčení vody v příkopech a vzdech jedlí za pahorkem. Pak pohleděl k nebi, a v té chvíli padala hvězda třpytivým polem. A nyní jiná, a opět jiná. Ten úkaz vnukl Mr Hamlinovi nové věštění. Spadne-li v dalších patnácti minutách nová hvězda — Seděl tu s hodinami v ruce dvakrát tak dlouho, ale úkaz se neopakoval.

Hodiny tloukly dvě, a Brown ještě spal. Mr Hamlin se přiblížil ke stolu a vyňal z kapsy dopis, jejž četl při kmitavém světle svíčky. Obsahoval jediný řádek, psaný tužkou, ženskou rukou:

„Bud'te u ohrady, s vozíkem, o třetí.“

Spáč se neklidně pohnul a potom procitl. „Ste tady, Jacku?“

„Ano.“

„Nechod'te eště. Zrovna se mi zdálo, Jacku, — zdálo se mi o starejch časech. Myslel sem, že já a Susy se zase ženíme a že farářem, Jacku, byl, víte kdo? — vy!“

Hráč se zasmál a sedl si na postel, dopis ještě v ruce.

„To je dobrý znamení, že?“ ptal se Brown.

„Tuším. Řekněte, staroušku, nechtěl byste raději vstát?“

„Staroušek“ tak vřele pojmenovaný se zdvihl s pomocí Jackovy podané ruky.

„Kouřit?“

Brown mechanicky vzal nabídnutý doutník.

„Oheň?“

Jack stočil dopis do závitku, zapálil a podržel svému druhovi. Pak jej držel, až byl stráven, a pustil zbytek — jako zářivou hvězdu — z otevřeného okna. Díval se, až zapadl, a obrátil se k svému příteli.

„Staroušku,“ řekl, klada ruce na Brownova ramena, „v desíti minutách budu na cestě a zmizím jako ta jiskra. My už se neuvídíme; ale dříve než půjdu, přijměte bláznovu radu: prodejte všechno, co tu máte, vezměte svou ženu s sebou a opusťte krajinu. To není místo pro vás ani pro ni. Řekněte jí, že musí jít; nechce-li, přinuťte ji. Neřnukejte, protože vy nemůžete být svatý, a ona není anděl. Buďte muž — a zacházejte s ní jako se ženou. Nebuďte zatracený blázen. Sbohem!“

Vytrhl se z Brownova stisku a seskočil ze schodů jako jelen. U dveří stáje chytil za límec polospícího podomka a přirazil ho ke zdi. „Osedlejte mi koně ve dvou minutách, nebo vás —“ Výpustka byla strašlivě výmluvná.

„Paní řekla, že chcete mít vozík,“ koktal muž.

„Kčertu s vozíkem!“

Kůň byl osedlán tak rychle, jak jen zmatené ruce užaslého podomka dovedly zacházeti s přezkou a řemenem.

„Stalo se něco, Mr Hamline?“ řekl muž, jenž jako celá jeho třída obdivoval elán svého ohnivého pána a měl skutečný zájem na jeho blahu.

„Z cesty!“

Muž uskočil. S kletbou, skokem a třeskem byl Jack na cestě. V nejbližším okamžiku byl poloprocitlým očím mužovým jen letícím oblakem prachu v dálce, k níž hvězda právě se odpoutavší od svých sester rýsovala ohnivý pruh.

Avšak časně za tohoto rána obyvatelé podél Wingdamské silnice slyšeli na míle daleko hlas čistý jako skřivánčí, jenž zpíval si na širém poli. Ti, kteří spali, se obraceli na svých tvrdých ložích, aby snili o mládí a lásce a starých dnech. Muži tvrdých lící a dychtiví hledači zlata, kteří už byli u díla, ustali v práci a opřeli se o své motyky, aby naslouchali romantickému tulákovi, putujícímu odtud k růžovému úsvitu.

(The luck of roaring camp and other sketches)

Ediční poznámka

Do naší publikace jsme vedle prvních básní Karla Čapka zařadili i jeho překlad z angličtiny, který byl uveřejněný v srpnu 1918 v Cestě 1, čís. 9. Je to jeho jediný pokus o překlad z angličtiny z doby, kdy se učil tomuto jazyku. Obsahuje určité začátečnické nepřesnosti a chyby, ale o to více má své místo mezi Čapkovými literárními počátky.

Při zpracování textu jsme se řídili aktuálním zněním pravidel českého pravopisu, upravili jsme interpunkci a opravili tiskové chyby. Sjednotili jsme kvantitu samohlásek (např. *milión/milion, galérie/galerie*) ve prospěch jejich krátké, dnešními pravidly preferované podoby. Respektovali jsme však stylové, morfologické a lexikální zvláštnosti původního Čapkova textu, např. jsme s ohledem na styl ponechali autorovo nejednotné používání slovesné koncovky *-ti*.

Pro snazší čtenářovu orientaci jsme dobové nebo zastaralé výrazy opatřili vysvětlivkami, umístěnými do poznámek pod čarou.

Redakce MKP

Život a doba spisovatele Karla Čapka v datech

1890

Narozen 9. ledna v Malých Svatoňovicích. Otec MUDr. Antonín Čapek (1855–1929), matka Božena, rozená Novotná (1866–1924). Sourozenci: Helena (1886–1961), provdaná Koželuhová, ovdověla, od roku 1930 provdaná Palivcová; Josef (1887–1945) ženatý od roku 1919.

1895–1901

V Úpici, kde rodina bydlí, navštěvuje obecnou školu a jednu třídu měšťanské školy.

1901–1909

Středoškolská studia začíná v Hradci Králové, posléze pokračuje v Brně, končí maturitou v Praze.

1907

Rodina se stěhuje z Úpice do Prahy.

1909–1915

Studuje na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy filozofii, estetiku, dějiny výtvarného umění, anglistiku, germanistiku a bohemistiku. (V letech 1910–1911 studuje v Berlíně a v Paříži.) V listopadu 1915 je promován na doktora filozofie.

1917

Působí jako domácí učitel Prokopa Lažanského na zámku v Chyších u Žlutic. V říjnu nastupuje do redakce Národních listů.

1921–1938

Je členem pražské redakce Lidových novin, v letech 1921–1923 pracuje v Městském divadle na Královských Vinohradech jako dramaturg a režisér.

1922

Poprvé představen prezidentu T. G. Masarykovi.

1925

Je zvolen předsedou československé odbočky Penklubu, kterou pomáhá založit. Stěhuje se s bratrem Josefem do nového domu na Vinohradech.

1931

Jmenován členem mezinárodního výboru pro duševní spolupráci Společnosti národů (stálý výbor pro literaturu a umění).

1933

Pracuje ve Výboru pro pomoc německým uprchlíkům, je místopředsedou Penklubu.

1934

Organizuje pomocnou sociální akci Demokracie dětem.

1935

Žení se s Olgou Scheinpflugovou, počátky stavebních úprav domu ve Strži, který novomanželé dostali od Václava Palivce do doživotního užívání.

1937

Účastní se světového kongresu Penklubů v Paříži.

1938

Podílí se na organizaci světového kongresu Penklubů v Praze. Opakovaně je navrhován na Nobelovu cenu za literaturu. Po mnichovské konferenci (29.–30. 9. 1938) čelí nenávistné kampani, bojuje s českým fašismem a prožívá nejtěžší období svého života. Umírá 25. prosince na zápal plic. Pohřeb na Vyšehradě se koná 29. prosince.

První vydání knih Karla Čapka

1917

- Boží muka

1918

- Pragmatismus čili Filozofie praktického života
- Krakonošova zahrada
- Nůše pohádek

1920

- Loupežník
- Kritika slov
- R.U.R.

1921

- Trapné povídky
- Ze života hmyzu (společně s Josefem Čapkem)

1922

- Lásky hra osudná (společně s Josefem Čapkem)
- Zářivé hlubiny a jiné prózy
- Továrna na absolutno
- Věc Makropulos

1923

- Italské listy

1924

- Krakatit
- Anglické listy

1925

- Jak vzniká divadelní hra a průvodce po zákulisí
- O nejbližších věcech

1927

- Adam Stvořitel
- Skandální aféra Josefa Holouška

1928

- Hovory s T. G. M. (1. díl)

1929

- Povídky z jedné kapsy
- Povídky z druhé kapsy
- Zahradníkův rok

1930

- Výlet do Španěl

1931

- Hovory s T. G. M. (2. díl)
- Marsyas čili na okraji literatury

1932

- Devatero pohádek a ještě jedna od Josefa Čapka jako přívazek
- Obrázky z Holandska
- Apokryfy
- O věcech obecných čili Zoon politikon

1933

- Dášeňka čili život štěněte
- Hordubal

1934

- Povětroň
- Obyčejný život

1935

- Hovory s T. G. M. (3. díl)
- Mlčení s T. G. Masarykem

1936

- Válka s mloky
- Cesta na sever

1937

- Bílá nemoc
- Jak se dělají noviny
- První parta

1938

- Matka
- Jak se co dělá

1939

- posmrtně: Život a dílo skladatele Foltýna (torzo románu)

Karel Čapek

Básnické počátky

Edice Bratři Čapkové
Obálka Alena Kubíková
Redakce Jaroslava Bednářová

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 2. opravené vydání
Verze 1.0 z 19. 1. 2018

ISBN 978-80-7587-009-4 (epub)
ISBN 978-80-7587-010-0 (pdf)
ISBN 978-80-7587-011-7 (prc)
ISBN 978-80-7587-012-4 (html)